

3. Slastenin V. A., Podymova L. S. Readiness of teacher for innovations // *Sibirskii pedagogicheskii zhurnal*. 2007. Issue 1. P. 4–6.
4. A Study of Differences in the Degree to Which Instructors are Prepared to Manage the Development of the School They Teach at / Afanasyeva T. P. et. al. // *European Journal of Contemporary Education*. 2016. Vol. 17. P. 272–283. doi: <http://doi.org/10.13187/ejced.2016.17.272>
5. Анисимова Т. В., Кузнецова И. В., Самуйлова И. А. Психологическое моделирование репрезентации российской политической коммуникации в современных СМИ // *В мире научных открытий*. 2012. № 11. С. 48–60.
6. Доница И. А. Формирование готовности будущего педагога к развитию информационной культуры младших школьников: дис. ... канд. пед. наук. Великий Новгород, 1999. 225 с.
7. Федоров А. В. Медиаобразование: социологические опросы. Таганрог: Изд-во Кучма, 2007. 228 с.
8. Олефир С. В. Медийная и информационная грамотность пользователей библиотек и библиотечных пользователей // *Вестник культуры и искусств*. 2017. № 4 (52). С. 24–29.
9. Косолапова Е. В. Проблемы медиаграмотности школьников в контексте ИТ-образования // *Современные информационные технологии и ИТ-образование*. 2011. № 7. С. 866–872.
10. Князева М. А., Несмеянов В. Ф. О некоторых подходах к информационной подготовке и переподготовке (повышению квалификации) управленческих кадров // *Концепт*. 2013. № 1. С. 1–6.
11. Козлов О. А. Теоретико-методологические основы информационной подготовки курсантов военно-учебных заведений: монография. Москва: ИИО РАО, 2010. 322 с.
12. Шарипов Ф. Ф. Технологический аспект информационной подготовки студентов ВУЗов при изучении курса информатики // *Вестник Таджикского государственного университета права, бизнеса и политики. Серия гуманитарных наук*. 2012. № 4 (52). С. 254–261.

*Рекомендовано до публікації д-р пед. наук, професор Караман О. Л.
Дата надходження рукопису 16.10.2018*

Толмачова Ірина Георгіївна, аспірант, кафедра дошкільної та початкової освіти, Державний заклад «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка», пл. Гоголя, 1, м. Старобільськ, Україна, 92703

УДК:316.613:378.091.313

DOI: 10.15587/2519-4984.2018.153377

ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ ТВОРЧИХ АСПЕКТІВ ІННОВАЦІЙНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА ОСОБИСТІСНИХ ЯКОСТЕЙ І ІННОВАЦІЙНОГО ФАХІВЦЯ

© **В. І. Меняйло**

У даній статті, на підставі проведеного теоретичного аналізу та інтеграції наукових підходів різних вітчизняних і зарубіжних авторів до визначення сутності творчої та інноваційної діяльності, а також творчості і креативності як особистісних якостей суб'єктів цих видів діяльності, розкрито особливості інноваційної професійної діяльності та особистісних властивостей інноваційного фахівця. У ході проведеного дослідження встановлено різницю між поняттями «творчість як діяльність» і «творчість як особистісна якість»; визначено співвідношення між категоріями «творчість» та «креативність», що характеризують особистісні якості суб'єктів діяльності, а також розроблено порівняльну характеристику творчої та інноваційної професійної діяльності, що дозволило побудувати логічний взаємозв'язок між поняттями «творча діяльність», «інноваційна професійна діяльність», «творчість» та «креативність». Показано, що творчість є особистісною якістю людини, що дозволяє їй в процесі теоретичної або практичної діяльності створювати оригінальні матеріальні чи духовні продукти, що містять ознаки новизни (об'єктивної чи суб'єктивної) і є цінними, принаймні, для суб'єкта цієї діяльності, яку, у свою чергу, визначено як творчу; інноваційна професійна діяльність належить до категорії творчої діяльності, що проявляється у творчому розв'язанні конкретних професійних задач, що мають на меті створення нового (удосконаленого) продукту та (або) досягнення певного ефекту у професійній діяльності. Суб'єктами інноваційної професійної діяльності є інноваційні фахівці, які володіють певними особистісними якостями, серед яких важливе місце займає креативність. Доведено, що креативність є різновидом творчості, яка носить цілеспрямований і планомірний характер, реалізується у професійній діяльності у вигляді нових ідей, нестандартних рішень, що дозволяють вирішити ту чи іншу проблему в оригінальний спосіб, застосовуючи для цього інтелектуальні інструменти та механізми самореалізації, та отримати потрібний результат у визначений термін. Перспективою подальших досліджень є розкриття сутності особистісно-креативного компонента у структурі готовності майбутнього фахівця до дослідницько-інноваційної діяльності

Ключові слова: інноваційна професійна діяльність, творча діяльність, креативність, творчість, інноваційний фахівець

1. Вступ

Згідно з прийнятим у 2014 році Законом України «Про вищу освіту» основною метою наукової, науково-технічної, інноваційної діяльності закладу вищої освіти є підготовка фахівців інноваційного типу. Оскільки сутність даної дефініції не розкривається у нормативно-правовій базі освітньої діяльності, будемо вважати, що мова йде про те, що завдання сучасного університету полягає у випуску фахівців, підготовлених до інноваційної діяльності у певній галузі. Тому, формування готовності майбутніх фахівців до інноваційної професійної діяльності наразі є актуальною освітньою і педагогічною проблемою, яка потребує серйозного теоретичного обґрунтування, зокрема аналізу структури цієї готовності, у складі якої науковці зазвичай виділяють креативний [1, 2] або творчий [3] компоненти. Це пояснюється тим, що у XXI столітті креативність стає однією з головних якостей інноваційного працівника. «Бути креативним фахівцем – це вимога часу, оскільки на передній план у його діяльності виступає творчий підхід до справи» [4], а це, у свою чергу, забезпечує йому успішне самовираження, всебічну реалізацію своїх можливостей, саморозвиток та ефективну адаптацію у сучасному швидкоплинному світі.

2. Аналіз літературних даних та постановка проблеми

Як показав проведений аналіз наукових праць, в літературі існує багато різних підходів як до визначення понять творчості і креативності, так і до характеру взаємозв'язку між ними. Одні автори ототожнюють ці поняття, розглядаючи креативність як більш сучасний синонім творчості [6, 7], інші – вважають, що вони знаходяться у стані часткового перетинання [5]. На думку третіх, креативність є лише одним з елементів [8] або різновидом творчості [9]. Четвертий підхід полягає в тому, що ці поняття взагалі не можна порівнювати, оскільки вони належать зовсім до різних сфер діяльності [10].

Отже, така різноманітність поглядів науковців, від ототожнювання до майже полярності, ускладнює як розуміння сутності цих понять, так і розробку ефективної моделі підготовки сучасного фахівця до інноваційної професійної діяльності та визначення особистісних якостей, якими він повинен володіти.

3. Мета та задачі дослідження

Метою даної роботи є встановлення особливостей інноваційної професійної діяльності та визначення особистісних властивостей інноваційного фахівця на підставі проведення теоретичного аналізу та інтеграції наукових підходів різних авторів до визначення сутності творчої та інноваційної діяльності, а також творчості і креативності як особистісних якостей суб'єктів цих видів діяльності.

Для досягнення мети були поставлені наступні задачі:

1. На підставі проведеного аналізу наукової літератури встановити різницю між поняттями «творчість як діяльність» і «творчість як особистісна якість».

2. Визначити співвідношення між поняттями «творчість» та «креативність» як особистісними властивостями суб'єктів діяльності.

3. Розробити порівняльну характеристику творчої та інноваційної професійної діяльності; побудувати логічний взаємозв'язок між поняттями: «творча діяльність», «інноваційна діяльність», «творчість» та «креативність»

4. Інноваційна професійна діяльність: співвідношення між творчістю та креативністю

4.1. Сутнісна характеристика творчості.

Проведений термінологічний аналіз поняття «творчість», насамперед, у зарубіжній психологічній літературі, засвідчив, що його концептуалізація здійснюється науковцями з різних позицій:

1. з позиції новизни як домінуючої ознаки творчості, зокрема: «творчість – це створення чогось оригінального, корисного» [11]; «творчістю є будь-який акт, ідея або продукт, який змінює існуючу галузь чи перетворює вже існуючу галузь у нову» [12], «головним критерієм творчості та її результатів є новизна» [13]. При цьому, зазначають науковці, слід враховувати, що ступінь цієї новизни може бути різною: як об'єктивною і соціально значущою, так і суб'єктивною, тобто мати значення лише для суб'єкта діяльності. З огляду на це, було запропоновано розрізняти два види творчості: творчість як «відкриття для себе» і творчість як «відкриття для інших» [14];

2. з позиції характеристики особистісних властивостей суб'єкта творчості. У цьому випадку феномен творчості розглядається як універсальна якість людини, що «актуалізується в ході вирішення об'єктивного і усвідомленого протиріччя в результаті виконання завдання, подолання труднощів (бар'єрів), зокрема, інтелектуальних» [13] або як здатність «дивуватися і пізнавати, вміння знаходити рішення в нестандартних ситуаціях, це націленість на відкриття нового і здатність до глибокого усвідомлення свого досвіду» [15];

3. з позиції процесу діяльності, хоча і тут точаться дискусії щодо того, яке поняття вважати ширшим: творчість чи діяльність. Більшість дослідників поділяють думку про те, що діяльність є родовим поняттям по відношенню до творчості і визначають останню як духовну діяльність, результатом якої є створення оригінальних цінностей, встановлення нових, раніше невідомих фактів, властивостей і закономірностей матеріального світу і духовної культури [16]. До цієї ж групи понять належить і визначення, що наводиться у Великому тлумачному словникові української мови: «творчість – це діяльність людини, яка спрямована на створення духовних, матеріальних цінностей; діяльність, пройнята елементами нового, вдосконалення, збагачення, розвитку» [17]. Інші ж науковці наполягають на тому, що концепт «творчість» є ширшим, ніж «діяльність»: оскільки творчість реалізується через діяльність, то саме діяльність виступає її складовою, а не навпаки [13];

4. з позиції акцентування уваги не на процесі, а на продуктах творчої діяльності, коли творчість

розглядається як «діяльність, результатом якої є продукти творчості (твори мистецтва, винаходи, способи сприйняття світу, методи діяльності), що характеризуються новизною та цінністю (естетичною, етичною, пізнавальною тощо), хоча б для особи, що творить» [6]. Основним фактом творчої діяльності людини завжди виступає її продукт: книга, симфонія, технічний пристрій, картина, вірш, нова ідея, закріплена у слові або іншому символі [18]. Існує і протилежний підхід, який полягає в тому, що на практиці можуть бути наявні елементи творчості, але отриманий результат не буде містити ніяких ознак новизни чи оригінальності [14]. Такий підхід отримав назву панкреаціонізму, головним девізом якого є: «Неважливо, що створюється, головне – творити» [19].

Узагальнюючи різні підходи вітчизняних та зарубіжних науковців щодо сутнісної характеристики творчості, будемо вважати, що творчість є особистісною якістю людини, що дозволяє їй в процесі теоретичної або практичної діяльності створювати оригінальні матеріальні чи духовні продукти, що містять ознаки новизни (об'єктивної чи суб'єктивної) і є цінними, принаймні, для суб'єкта цієї діяльності, яку визначимо як творчу діяльність. При цьому поділяємо думку психологів про те, що здатність до творчості є ординарною властивістю людини, тобто «творчі здібності є у всіх, але творчий “генетичний скарб” сам по собі не відкриється, поки не виникне потреба у суспільства і не з'явиться можливість реалізації у особистості» [20]. Аналогічна думка висловлюється вченими і по відношенню до креативності, яку вони розглядають як творчу спрямованість, що властива всім від народження, але поступово втрачається у процесі виховання і може зберігатися лише у певній групі носіїв вищих досягнень [21].

4.2. Сутність поняття «креативність».

На відміну від категорії «творчість», що веде свій початок з кінця XVIII століття, поняття «креативність» виникло лише у 60-х роках минулого століття як похідна від англійського слова «create». Спочатку його розглядали з точки зору дивергентного мислення, особливістю якого є спроможність індивіда висувати велику кількість однаково правильних ідей з метою вирішення поставленої проблеми. Таким чином, основними показниками креативності зазначали такі параметри як: здатність до усвідомлення й постановки проблеми; «швидкість думки», тобто кількість ідей, що генеруються в одиницю часу; оригінальність ідей як здатність відмовитися від стереотипів; гнучкість мислення як уміння продукувати різнопланові ідеї; здатність удосконалювати об'єкт, додаючи до нього відсутні елементи; уміння розв'язувати проблеми оригінальним шляхом [22]. При чому у процесі розв'язання проблем можна виділити декілька етапів: усвідомлення проблеми, висунення гіпотез, перевірка гіпотез, модифікація гіпотез, отримання результату [23].

Сучасні дослідники розглядають креативність як здатність особистості створювати оригінальні продукти (наприклад, ідея або розповідь, реклама чи музичний твір), які відрізняються від тих, що вже були відомі раніше [24]. «Як риса характеру, креа-

тивність стосується особистості, а не властивості продуктів творчості. Тому креативною може бути людина, а не продукт чи організація» [6]. Відзначимо також, що креативні властивості можуть проявлятися не лише у різних видах діяльності, але й у мислях, почуттях, спілкуванні тощо.

На підставі проведеного теоретичного аналізу поняття «креативність», що розглядалося вітчизняними та зарубіжними вченими в рамках системного (багатофакторного) підходу, було зроблено висновок, що «креативність – універсальна пізнавальна здатність до творчості, яка базується на системно-стратегіальному об'єднанні і взаємодії індивідуальних, особистісних факторів і факторів середовища, забезпечуючи стимуляцію психічної активності, направляючи її на створення, розвиток нових ідей, духовних або матеріальних об'єктів» [18]. Серед факторів, що найбільше впливають на прояв творчих властивостей людини, зазвичай виділяють: інтелект, знання, стиль мислення, індивідуальні риси характеру, мотивацію, а також зовнішні умови [25]. При цьому вказують на такі особливості мислення при креативності:

1. швидкість як здатність за одиницю часу вирішувати певну кількість професійних задач;
2. гнучкість як уміння перебудовуватись і відмовляти від шаблонних схем;
3. прогностичність як уміння передбачити розвиток подій за певних умов;
4. оригінальність як здатність генерувати нестандартні ідеї;
5. точність як здатність надавати завершеної форми результатам мислення [26].

Національний консультативний комітет з питань креативної та культурної освіти Великої Британії визначив чотири основні характеристики креативності [27]:

1. креативність включає уяву, процес породження чогось оригінального;
2. креативність цілеспрямована, це уява в дії, яка має момент завершення;
3. креативність виробляє щось оригінальне по відношенню до попередньої роботи чи є результатом праці будь-якої людини чи групи людей;
4. креативність має цінність відносно тієї мети, яку вона переслідує.

Розрізняють також довільну креативність як усвідомлено-вольовий прояв цієї здатності та мимовільну креативність як ситуативний або імпульсивний прояв цієї здатності [13].

4.3. Співвідношення між категоріями «творчість» та «креативність»

Часто-густо термін «креативність» застосовується з метою розмежування значень творчості як властивості особистості і творчості як характеристики продуктів творчої діяльності. Російським аналогом поняття креативності може виступати таке поняття як «творческость», під яким розуміють творчі властивості індивіду, що обумовлюють здатність людини проявляти соціально-значущу творчу активність. Отже, існує тісний логічний зв'язок між поняттями «творчість» і «креативність», але тип цього

зв'язку може бути різним [28] в залежності від теоретичних уявлень та індивідуальної логіки дослідників. Нам вдалося виявити декілька типів зв'язку, що характеризують співвідношення між категоріями творчості і креативності:

1. ці поняття є синонімічними. Даний підхід базується на тому, що англійський іменник «creativity» утворився від дієслова «to create», що перекладається як «породжувати, створювати, творити». Таким чином, креативність як процес породження, створення, творіння чогось нового, є по суті, синонімом слова «творчість», яке просто замінило традиційне і звичне поняття [7]. Аналогічний вислів знаходимо у роботі [6]: «Щораз більше використовується в літературі слово “креативність” як синонім слова “творчість”. Креативний – це творчий. Креативність – це творча новаторська діяльність»;

2. ці поняття знаходяться у відношенні підпорядкування. З точки зору системного підходу творчість являє собою складне поняття, до структури якого входять два аспекти: креативність як потенційна можливість творчості, тобто властивість особистості, необхідна для якісного процесу, і сам процес творчості та його результат [8]. Інший підхід базується на тому, що креативність розглядається як імітація або сурогат творчості – так звана «творчість на замовлення»: якщо творчу особистість характеризує творчий пошук і спонтанне натхнення щодо створення чогось неповторного та унікального, то креативний суб'єкт є особою, залежною від багатьох зовнішніх факторів, який повинен проявити свою «творчість» у чітко заданих умовах, керуючись принципами прагматизму та утилітаризму [9];

3. ці поняття знаходяться у відношенні протилежності, тобто є носіями зовсім різного контенту, відмінності якого пов'язані як з багатовіковими традиціями європейської культури, так і особливостями сучасного соціокультурного простору. В рамках цього підходу творчість розглядається з позицій антропоцентричної культури Відродження як божий дар, як право митця бути рукою Бога і творити свій власний світ, оскільки у попередні часи Творцем вважався лише Бог. У цьому контексті творчість виступає як складова елітарної культури («мистецтво заради мистецтва»), що характеризує здатність людини створювати унікальні матеріальні і духовні цінності, які не мають аналогів, існують у просторі і часі, а також визначають духовний розвиток нації [7]. На відміну від творчості, креативність – це поняття, яке пов'язують із професійною діяльністю людини у різних областях. Найбільше поширення воно отримало у сфері бізнесу, новітніх технологій, реклами, дизайну тощо як властивість працівника оригінальним шляхом та у встановлений термін вирішити ту чи іншу проблему прикладного характеру з установкою на самопрезентацію та (або) матеріальний успіх. Таким чи-

ном, креативність у більшій мірі виступає елементом масової культури («мистецтво заради прибутку»). «Креативність не є цілком приналежністю кількох обраних геніїв, наділених надлюдськими талантами... Ця здатність у різній мірі властива практично всім людям» [29]. Якщо рушійною силою творчого процесу є натхнення, настрої, емоції творця, то креативний процес будується, виходячи з суто прагматичних міркувань: що, коли, як і для чого потрібно зробити. Саме у цьому і полягає відмінність між креативністю і творчістю, оскільки по справжньому творчі особистості ніколи не переймаються подібними питаннями [10];

4. ці поняття знаходяться у відношенні часткового співпадіння. Представники цього підходу стверджують, що творчість є первинною і фундаментальною, а креативність – вторинною, заснованою на творчості, без якої існувати не може, оскільки є, по суті, технологією організації творчої діяльності. З іншого боку, без креативності творчість не може дістатися популярності та успіху. Таким чином, творчість та креативність тісно переплетені між собою [5].

Проаналізувавши різні погляди науковців, схиляємось до думки про те, що креативність як породження чогось нового і оригінального є різновидом творчості, яка носить цілеспрямований і планомірний характер, реалізується у професійній діяльності у вигляді нових ідей, нестандартних рішень, що дозволяють вирішити ту чи іншу проблему в оригінальний спосіб та отримати необхідний ефект у визначений термін.

Отже, саме завдяки креативності будь-яка діяльність набуває ознак інноваційної. З огляду на те, що поняття «творчість» є родовим по відношенню до поняття «креативність», у деяких випадках цілком виправданим є його використання замість зазначеного видового поняття.

4.4. Особливості інноваційної професійної діяльності як різновиду творчої діяльності

Як підкреслюють науковці, творчість виступає неодмінною ознакою інноваційного процесу та об'єктивною необхідністю інноваційної діяльності, результатом якої є впровадження інновацій [1; 30]. При цьому інноваційна педагогічна діяльність розглядається як вищий ступінь педагогічної творчості, педагогічне винахідництво нового в педагогічній практиці, що спрямоване на формування творчої особистості [31]. Відтак, інноваційна професійна діяльність виступає різновидом творчої діяльності, що проявляється у творчому розв'язанні конкретних професійних задач.

Враховуючи вищевикладене, визначимо особливості інноваційної професійної діяльності по відношенню до творчої (в її класичному розумінні) за допомогою складеною нами порівняльної характеристики, представлені у табл. 1.

Таблиця 1

Порівняльна характеристика творчої та інноваційної професійної діяльності

Елемент порівняння	Творча діяльність	Інноваційна професійна діяльність
Час виникнення поняття	кінець XVIII – початок XIX століття	кінець XX – початок XXI століття
Приналежність культурі	елітарна культура	масова культура
Сфера діяльності	богемна (літературна, театральна тощо)	широкопрофесійна
Мета діяльності	створення матеріальних або духовних цінностей	створення нового (удосконаленого) продукту, обумовленого професійними задачами
Рушійна сила	осаяння, інсайт	необхідність вирішення проблем, що виникають у професійній діяльності; досягнення певного ефекту
Суб'єкти	митці (художники, поети, музиканти тощо)	фахівці різних професій
Мотиви	творче самовираження	внутрішні – прагнення самовдосконалення, професійного розвитку; зовнішні – матеріальне або моральне винагородження
Особистісні якості	творчість	креативність
Процес діяльності	творчий задум – реалізація	аналіз проблеми – пошук рішення – створення новації – перетворення на інновацію – поширення інновації
Ресурсні обмеження	відсутні	наявні (зокрема, часові)
Результат діяльності	якісно нові матеріальні або духовні цінності	новий корисний продукт (матеріальний або ідеальний)

5. Результати дослідження

Проведений теоретичний аналіз різних наукових підходів до розкриття сутності понять творчої та інноваційної професійної діяльності, а також творчо-

сті та креативності як особистісних якостей суб'єктів цих видів діяльності дозволив встановити логічний взаємозв'язок між цими категоріями, який наочно представлено на рис. 1.

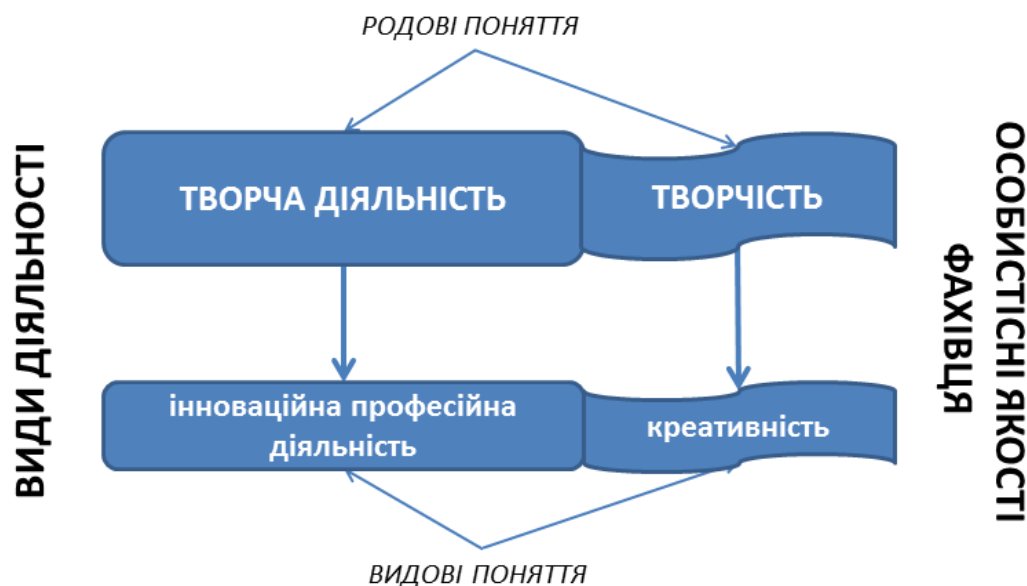

Рис. 1. Логічний взаємозв'язок між поняттями «творча діяльність», «інноваційна професійна діяльність», «творчість» та «креативність»

6. Висновки

За результатами проведеного дослідження:

1. Встановлено різницю між поняттями «творчість» і «творча діяльність». Показано, що творчість є особистісною якістю людини, що дозволяє їй в процесі теоретичної або практичної діяльності створювати оригінальні матеріальні чи духовні продукти, що містять ознаки новизни (об'єктивної чи

суб'єктивної) і є цінними, принаймні, для суб'єкта цієї діяльності, яку визначено як творчу;

2. Доведено, що креативність є різновидом творчості, яка носить цілеспрямований і планомірний характер, реалізується у професійній діяльності у вигляді нових ідей, нестандартних рішень, що дозволяють вирішити ту чи іншу проблему в оригінальний спосіб, застосовуючи для цього інтелектуальні ін-

струменти та механізми самореалізації, та отримати необхідний ефект у встановлений термін;

3. Побудовано логічний взаємозв'язок між поняттями «творча діяльність» та «інноваційна професійна діяльність», а також між категоріями «творчість» та «креативність» як особистісними якостями суб'єктів цих видів діяльності. Показано, що інноваційна діяльність належить до категорії творчої діяльності, метою якої є створення нового (удосконалено-

го) продукту та (або) досягнення певного ефекту. Суб'єктами інноваційної професійної діяльності є інноваційні фахівці, які володіють певними особистісними якостями, серед яких важливе місце займає креативність.

Перспективою подальших досліджень є розкриття сутності особистісно-креативного компоненту у структурі готовності майбутнього фахівця до дослідницько-інноваційної діяльності.

Література

1. Дичківська І. М. Креативність як складова інноваційної діяльності педагога в контексті ідей В. О. Сухомлинського // Педагогічний дискурс. 2011. Вип. 10. С. 141–146.
2. Кліх Л. В. Експериментальна модель процесу комплексного формування професійних, дослідницьких та інноваційних умінь у майбутніх магістрів аграрних спеціальностей // Педагогічні науки. 2013. Вип. 63. С. 290–296.
3. Кошелева Н. Г. Характеристика моделі готовності майбутніх економістів до інноваційної фахової діяльності // Наукова скарбниця освіти Донеччини. 2013. № 3. С. 99–104.
4. Давидов П. Г. Формування креативної інженерної освіти через призму Болонського процесу: філософія та практика // Наука. Релігія. Суспільство. 2010. № 1. С. 8–14.
5. Купер Л. Креатив на 100 %. Как разить творческое мышление? 2014. URL: <https://www.litres.ru/leks-kuper/kreativna-100-kak-razvit-tvorcheskoe-myshlenie/>
6. Швай Р. Творчість, креативність та інновація як важливі поняття сучасної педагогіки // Вісник Львів. ун-ту. 2009. Вип. 25. С. 74–81.
7. Шишкина Л. И. Креативность и творчество: соотношение понятий // Управленческое консультирование. 2015. № 4. С. 176–182.
8. Клепалова Ю. А. Определение понятий творчества и креативности в психологии // Психологический вестник Уральского государственного университета. 2008. С. 254–256.
9. Качай И. С. Лингвистические, прагматические, антропологические и онтологические основания соотношения понятий «творчество» и «креативность» // Философская мысль. 2016. № 10. С. 32–49. URL: http://e-notabene.ru/fr/article_20646.html
10. Нельсон Р. Креатив – искусство прагматика, или... Как сотворить продающуюся рекламную идею. URL: <http://belreferatov.net/kreativ-iskusstvo-pragmatika-ili-kak-sotvorit-prodayushhuyu-reklamnuyu-ideyu/>
11. Халперн Д. Психология критического мышления. СПб.: Питер, 2000. 512 с.
12. Csikszentmihalyi M. Creativity. Flow and the Psychology of Discovery and Invention. New York, 1996.
13. Сироткин Л. Ю. Творчество и креативность: возможности понятийного компромисса // Вестник Казанского государственного университета культуры и искусств. 2015. № 3. С. 82–86.
14. Кудрявцев Т. В. О различных психологических условиях управления творческой деятельностью // Теоретические проблемы управления познавательной деятельностью человека. Доклады Всесоюзной конференции: статьи. М., 1975. С. 47–50.
15. Фромм Э. Душа человека. М.: Республика, 1992. 429 с.
16. Спиркин А. Г. Сознание и самосознание. М.: Политиздат, 1972. 303 с.
17. Великий тлумачний словник української мови. К.: Ірпінь, 2007.
18. Карпенко В. В. Творчество и активность как психологические феномены // Теоретичні і прикладні аспекти психології. 2013. № 2 (31). С. 140–150.
19. Tatarkekiewicz W. Dzieje sześciu pojęć sztuka, piękno, twórczość, odwroćność, przeżycie estetyczne. Wrocław, 1982. 438 p.
20. Альтшуллер Г. С. Творчество как точная наука. М.: Советское радио, 1979. 403 с.
21. Маслоу А. Новые рубежи человеческой природы. М., 2011.
22. Guilford Y. P. The nature of human intelligence. New York: McGraw-Hill, 1967. 538 p.
23. Torrance E. P. Guiding creative talent. Englewood Cliffs, NJ, US: Prentice-Hall, Inc., 1962. 278 p. doi: <https://doi.org/10.1037/13134-000>
24. Психология креативности / Любарт Т. и др. М.: Когито-Центр, 2009. 215 с.
25. Sternberg S. Memory scanning: Mental processes revealed by reaction-time experiments // American Scientist. 1969. Vol. 57, Issue 4. P. 421–457.
26. Євдокимов В. І., Луценко В. В. Креативність як фактор гуманізації освіти // Гуманізм і освіта: збірник матеріалів VIII Міжнародної науково-практичної конференції. Вінниця: УНІВЕРСУМ-Вінниця, 2006. С. 49–50.
27. Ганчеренок И. И. Креативность как интегрирующий элемент для ключевых компетенций «образования через всю жизнь» // Университетское управление: практика и анализ. 2009. № 5. С. 22–28.
28. Конверський А. Е. Логіка: підр. 5-те вид. перероб. та доп. К.: Центр учбової літератури, 2015. 320 с.
29. Флорида Р. Креативный класс: люди, которые меняют будущее. Москва: Классика-XXI, 2007. 421 с.
30. Шопіна А. В. Педагогічна діяльність як творчий процес // Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах. 2009. Вип. 54. С. 475–478.
31. Уруський В. І. Формування готовності вчителів до інноваційної діяльності: пос. Тернопіль: ТОКІППО, 2005. 96 с.

*Рекомендовано до публікації д. пед. н., професор Гура О. І.
Дата надходження рукопису 23.10.2018*

Меняйло Вікторія Іванівна, кандидат фізико-математичних наук, доцент, кафедра педагогіки і психології освітньої діяльності, Запорізький національний університет, вул. Жуковського, 66, м. Запоріжжя, Україна, 69600
E-mail: menai1016@gmail.com